

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

6. oktober 2009*

I sag C-133/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til første protokol af 19. december 1988 om De Europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning af konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandene) ved afgørelse af 28. marts 2008, indgået til Domstolen den 2. april 2008, i sagen:

Intercontainer Interfrigo SC (ICF)

mod

Balkenende Oosthuizen BV,

MIC Operations BV,

har

* Processprog: nederlandsk.

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh og J.-C. Bonichot, samt dommerne P. Küris, E. Juhász, G. Arestis, L. Bay Larsen, P. Lindh og C. Toader (refererende dommer),

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den nederlandske regering ved C. Wissels og Y. de Vries, som befuldmægtigede

- den tjekkiske regering ved M. Smolek, som befuldmægtiget

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved V. Joris og R. Troosters, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 19. maj 2009,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980 (EFT 1980 L 266, s. 1, herefter »konventionen«). Anmodningen vedrører konventionens artikel 4 om lovvalget i mangel af parternes aftale herom.

- ² Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en sag anlagt af Intercontainer Interfrigo SC (herefter »ICF«), et selskab med hjemsted i Belgien, mod Balkenende Oosthuizen BV (herefter »Balkenende«) og MIC Operations BV (herefter »MIC«), to selskaber med hjemsted i Nederlandene, med påstand om, at de to sidstnævnte tilpligtes at betale ubetalte fakturaer, som er blevet udstedt på grundlag af et certeparti, som er blevet indgået mellem parterne.

Retsforskrifter

- 3 Konventionens artikel 4, som har overskriften »Lovvalget i mangel af aftale herom«, bestemmer:

»1. I det omfang der ikke er foretaget et gyldigt lovvalg i henhold til artikel 3, er aftalen underkastet loven i det land, som den har sin nærmeste tilknytning til. Hvis en del af aftalen, som kan adskilles fra resten af aftalen, har nærmere tilknytning til et andet land, kan loven i dette land dog undtagelsesvis bringes i anvendelse på denne del af aftalen.

2. Med forbehold af stk. 5 er der formodning om, at aftalen har sin nærmeste tilknytning til det land, hvor den part, som skal præstere den for aftalen karakteristiske ydelse, på tidspunktet for aftalens indgåelse har sin bopæl eller, hvis det drejer sig om et selskab, en forening eller en anden juridisk person, sit hovedsæde. Indgås aftalen som led i denne parts erhvervsvirksomhed, gælder formodningen dog det land, hvor hovedforretningsstedet er beliggende, eller, hvis ydelsen efter aftalen skal erlægges fra et andet forretningssted end hovedforretningsstedet, det land, hvor dette andet forretningssted er beliggende.

3. Uanset stk. 2 er der i det omfang, aftalens genstand er en ret over fast ejendom, herunder en brugsret, formodning om, at aftalen har sin nærmeste tilknytning til det land, hvor den faste ejendom er beliggende.

4. Formodningen i stk. 2 gælder ikke for aftaler om transport af gods. Der er for sådanne aftaler formodning om, at aftalen har sin nærmeste tilknytning til det land, hvor transportøren på tidspunktet for aftalens indgåelse har sit hovedforretningssted, hvis dette land tillige er det land, hvor laste- eller lossestedet eller afladerens hovedforretningssted er beliggende. Ved anvendelse af dette stykke skal certepartier for

en enkelt rejse og andre aftaler, der har transport af gods som hovedformål, anses for aftaler om transport af gods.

5. Stk. 2 finder ikke anvendelse, hvis det ikke kan afgøres, hvad der er den for aftalen karakteristiske ydelse. Der skal ses bort fra formodningerne i stk. 2, 3 og 4, hvis det af omstændighederne som helhed fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land.«

- 4 Konventionens artikel 10, der har overskriften »Området for den anvendelige lov«, bestemmer:

»1. Den lov, som skal anvendes i henhold til artikel 3-6 og 12, skal navnlig anvendes på spørgsmål om:

[...]

- d) de forskellige ophørsmåder for forpligtelser, herunder forældelse og anden rettighedsfortabelse som følge af fristoverskridelse

[...]«

- 5 Første protokol om De Europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning af konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980 (EFT 1989 L 48, s. 1, herefter »første protokol«), bestemmer i artikel 2:

»Alle nedennævnte retter kan anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse om et spørgsmål, der rejses under en retssag ved disse, og som vedrører fortolkningen af bestemmelserne i de instrumenter, der er nævnt i artikel 1, når de skønner, at en afgørelse om dette spørgsmål er nødvendig, for at de kan afsige dom:

a) [...]

— i Nederlandene:

de Hoge Raad

[...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 6 I løbet af august måned 1998 indgik ICF med Balkenende og MIC et certeparti inden for rammerne af et jernbaneprojekt vedrørende transport af gods mellem Amsterdam (Nederlandene) og Frankfurt am Main (Tyskland). I henhold til denne aftale skulle ICF

navnlig stille godsvogne til rådighed for MIC og varetage transporten heraf via jernbane. MIC, som havde udlejet den lastekapacitet, som det rådede over, til tredjemand, stod for hele den operationelle del af transporten af det omhandlede gods.

- 7 Parterne indgik ingen skriftlig aftale, men opfyldte i en kort periode deres aftaler. ICF tilsendte ikke desto mindre MIC et aftaleudkast, som indeholdt en bestemmelse, hvorefter belgisk ret skulle finde anvendelse på aftaleforholdet. Dette aftaleudkast blev aldrig underskrevet af aftalparterne.
- 8 Den 27. november og den 22. december 1998 tilsendte ICF MIC fakturaer på 107 512,50 EUR og 67 100 EUR. MIC betalte det andet, men ikke det første af disse beløb.
- 9 Den 7. september 2001 fremsatte ICF for første gang et påkrav over for Balkenende og MIC og opfordrede dem til at betale fakturaen fremsendt den 27. november 1998.
- 10 Den 24. december 2002 sagsøgte ICF Balkenende og MIC ved Rechtbank te Haarlem (retten i Haarlem) (Nederlandene) med påstand om betaling af et beløb svarende til nævnte faktura og den dermed forbundne merværdiafgift på i alt 119 255 EUR.
- 11 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, har Balkenende og MIC gjort gældende, at den i hovedsagen omhandlede fordring er forældet, idet de har anført, at denne fordring i henhold til den lov, som finder anvendelse på deres aftale med ICF, i den foreliggende sag nederlandsk ret, er forældet.

- 12 Det er derimod ICF's opfattelse, at den nævnte fordring ikke er forældet, idet det følger af belgisk ret, som finder anvendelse på aftalen, at den påberåbte forældelse endnu ikke er indtrådt. ICF har herved anført, at eftersom den i hovedsagen omhandlede aftale ikke er en aftale om transport, skal den lov, som finder anvendelse, ikke fastlægges på grundlag af konventionens artikel 4, stk. 4, men derimod på grundlag af artikel 4, stk. 2, hvorefter den lov, som finder anvendelse på aftalen, er loven i det land, hvor ICF har sit hovedforretningssted.
- 13 Rechtbank te Haarlem gav Balkenende og MIC medhold i deres påstand om forældelse. Rechtbank te Haarlem fandt således, at i medfør af nederlandsk ret var den ret til betaling af fakturaen, som ICF havde påberåbt sig, forældet, og afviste det af ICF anlagte søgsmål. Gerechtshof te Amsterdam (appelretten i Amsterdam (Nederlandene)) stadfæstede denne afgørelse.
- 14 De domstole, som træffer afgørelse om sagens realitet, anså aftalen for en aftale om transport af gods, idet de fandt, at hovedformålet med aftalen er transport af gods, selv om ICF ikke kan anses for transportør.
- 15 Disse domstole fandt imidlertid, at tilknytningsmomentet i konventionens artikel 4, stk. 4, ikke fandt anvendelse, og at den i hovedsagen omhandlede aftale havde nærmere tilknytning til Kongeriget Nederlandene end til Kongeriget Belgien under henvisning til flere forhold i den foreliggende sag, såsom medkontrahenternes hovedforretningssted, som befinder sig i Nederlandene, godsvognenes rute mellem Amsterdam og Frankfurt am Main, hvor godset henholdsvis blev lastet og derefter losset.
- 16 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at de nævnte domstole herved har bemærket, at hvis aftalen hovedsageligt vedrører transport af gods, finder konventionens artikel 4, stk. 4, ikke anvendelse, idet der i det foreliggende tilfælde ikke findes den relevante tilknytning, som omhandlet i denne bestemmelse. Den nævnte aftale er derfor i henhold til det princip, som er indeholdt i konventionens artikel 4, stk. 1, underlagt loven i det land, som den har sin nærmeste tilknytning til, i dette tilfælde Kongeriget Nederlandene.

- 17 Det er de samme domstoles opfattelse, at hvis — som anført af ICF — den i hovedsagen omhandlede aftale ikke anses for en transportaftale, finder konventionens artikel 4, stk. 2, heller ikke anvendelse, eftersom det fremgår af omstændighederne i den foreliggende sag, at denne aftale har en nærmere tilknytning til Kongeriget Nederlandene, således at undtagelsesbestemmelsen i konventionens artikel 4, stk. 5, andet punktum, skal anvendes.
- 18 ICF har under kassationssøgsmålet ikke blot påberåbt sig, at der er blevet begået en retlig fejl hvad angår klassificeringen af den nævnte aftale som en transportaftale, men også at domstolen har mulighed for at fravige den generelle regel i konventionens artikel 4, stk. 2, og anvende konventionens artikel 4, stk. 5. Ifølge sagsøgeren i hovedsagen kan denne mulighed kun anvendes, når det fremgår af omstændighederne som helhed, at det sted, hvor den part, som skal præstere den karakteristiske tjenesteydelse, er etableret, ikke har nogen reel tilknytningsværdi, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag.
- 19 Henset til uenigheden vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 4 har Hoge Raad der Nederlanden besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal [...]konventionens artikel 4, stk. 4, fortolkes således, at denne bestemmelse kun vedrører aftaler om rejsebefragtning, og at andre typer af befragtning falder uden for denne bestemmelses anvendelsesområde?
- 2) Såfremt [det første] spørgsmål [...] besvares bekræftende, skal [...]konventionens artikel 4, stk. 4, da fortolkes således, at hvis andre typer af befragtning samtidig vedrører transport af gods, er aftalen hvad angår denne transport da omfattet af nævnte bestemmelse, og bestemmes den lov, der i øvrigt skal anvendes, da af [...]konventionens artikel 4, stk. 2?

- 3) Såfremt [det andet] spørgsmål [...] besvares bekræftende, på grundlag af hvilke af de to retssystemer, som kan komme på tale, skal en indsigelse om forældelse af de krav, der støttes på aftalen, da vurderes?

- 4) Såfremt aftalens tyngdepunkt ligger i transport af gods, skal der i så fald ses bort fra den sontring, som er nævnt i [det andet] spørgsmål [...], og skal den lov, der skal anvendes på alle aftalens dele, da bestemmes på grundlag af [...]konventionens artikel 4, stk. 4?

- 5) Skal undtagelsen i [...]konventionens artikel 4, stk. 5, andet punktum, fortolkes således, at der kun skal ses bort fra formodningerne i artikel 4, stk. 2[-]4, hvis det af omstændighederne som helhed fremgår, at de heri nævnte tilknytningskriterier ikke har nogen reel tilknytningsværdi, eller gælder dette også, hvis det heraf fremgår, at aftalen overvejende har tilknytning til et andet land?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

Om Domstolens kompetence

- ²⁰ Domstolen har kompetence til at udtale sig hvad angår anmodninger om præjudiciel afgørelse vedrørende konventionen i medfør af første protokol, som trådte i kraft den 1. august 2004.

- 21 Desuden har Hoge Raad der Nederlanden i medfør af første protokols artikel 2, litra a), mulighed for at anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse om et spørgsmål, som rejses under en retssag ved Hoge Raad der Nederlanden, og som vedrører fortolkningen af konventionens bestemmelser.

Om ordningen indført med konventionen

- 22 Som generaladvokaten har anført i punkt 33-35 i forslaget til afgørelse, fremgår det af præambelen til konventionen, at denne konvention er blevet vedtaget for inden for den internationale privatrets område at fortsætte det lovharmoniseringsarbejde, som påbegyndtes med vedtagelsen af Bruxelleskonventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 77).
- 23 Det fremgår ligeledes af den nævnte præambel, at konventionen har til formål at indføre ensartede regler om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, uanset hvor afgørelsen træffes. Som det fremgår af betænkningen vedrørende konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, udarbejdet af Mario Giuliano, professor ved Milanos universitet, og Paul Lagarde, professor ved Université de Paris I (EFT 1980 C 282, s. 1, herefter »Giuliano Lagarde-betænkningen«), er konventionen udarbejdet på baggrund af et ønske om at fjerne de u hensigtsmæssigheder, som følger af de mange forskellige lovvalgsregler på kontraktområdet. Konventionen bevirker, at der opnås en større retssikkerhed, idet tilliden til stabiliteten i retsforhold øges, og der sker en bedre beskyttelse af erhvervede rettigheder inden for hele privatrettens område.
- 24 Hvad angår de i konventionen indeholdte kriterier for fastsættelse af, hvilken lov der finder anvendelse, bemærkes, at de ensartede regler fastsat i konventionens afsnit II indeholder et princip, hvorefter parternes ønske tillægges forrang, og i medfør af konventionens artikel 3 tillægges parterne en ret til frit at vælge, hvilken lov der skal finde anvendelse.

- 25 Hvis parterne ikke har aftalt, hvilken lov der skal anvendes på aftalen, fastsætter konventionens artikel 4 de tilknytningsmomenter, på grundlag af hvilke retten skal afgøre, hvilken lov der finder anvendelse. Disse tilknytningsmomenter finder anvendelse på alle kategorier af aftaler.
- 26 Konventionens artikel 4 er baseret på et generelt princip, som er indeholdt i artikel 4, stk. 1, og hvorefter det for at bestemme, hvilken national lov der skal anvendes på aftalen, er nødvendigt at finde frem til det land, som aftalen har »sin nærmeste tilknytning til«.
- 27 Som det fremgår af Giuliano Lagarde-betænkningen, er fleksibiliteten ved dette generelle princip indskrænket ved de »formodninger«, som er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 2-4. Navnlig indeholder artikel 4, stk. 2, en generel formodning, hvorefter tilknytningsmomentet er det sted, hvor den part, som skal præstere den for aftalen karakteristiske ydelse, har sin bopæl, mens artikel 4, stk. 3 og 4, fastsætter specifikke tilknytningsmomenter hvad henholdsvis angår rettigheder over fast ejendom og aftaler om transport. Konventionens artikel 4, stk. 5, indeholder en undtagelsesbestemmelse, som gør det muligt at se bort fra de nævnte formodninger.

Om det første spørgsmål og første del af det andet spørgsmål om anvendelsen af konventionens artikel 4, stk. 4, på certepartier

Indlæg for Domstolen

- 28 Ifølge den nederlandske regering omfatter konventionens artikel 4, stk. 4, ikke blot certepartier for en enkelt rejse, men også enhver anden aftale, der har transport af gods

som hovedformål. Det fremgår således af Giuliano Lagarde-betænkningen, at denne bestemmelse tager sigte på at fastslå, at et certeparti skal anses for en aftale om transport af gods, når dette er certepartiets formål. Således er tidsbegrænsede certepartier, hvorefter et transportmiddel med besætning stilles til rådighed for befragteren i et vist tidsrum med henblik på gennemførelse af en transport, omfattet af denne kategori.

29 Den tjekkiske regering har derimod foreslået at anlægge en teleologisk fortolkning, hvorefter konventionens artikel 4, stk. 4, sidste punktum, tilsigter at udvide anvendelsesområdet for artikel 4, stk. 4, til at omfatte visse kategorier af aftaler, som er forbundet med transport af gods, selv om disse aftaler ikke kan anses for aftaler om transport. For at et certeparti er omfattet af anvendelsesområdet for nævnte artikel 4, stk. 4, sidste punktum, er det således nødvendigt, at dets hovedformål er transport af gods. Det følger heraf, at udtrykket »hovedformål« ikke skal forstås som aftalens direkte formål, med henblik på hvilket det omhandlede kontraktforhold er blevet indgået, men som det formål, som for at virkeliggøres har brug for det nævnte kontraktforhold.

30 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har anført, at konventionens artikel 4, stk. 4, sidste punktum, har en »begrænset rækkevidde«. Det tilknytningsmoment, som fremgår af artikel 4, stk. 4, sidste punktum, omfatter kun visse kategorier af certepartier, nemlig aftaler, i henhold til hvilke en transportør ved en enkelt lejlighed stiller et transportmiddel til rådighed, og aftaler indgået mellem en transportør og en speditør, som udelukkende vedrører transport af gods. Selv om det var ubestrideligt, at den i hovedsagen omhandlede aftale, som indeholder bestemmelser om tilrådighedsstillelse af transportmidler samt disses transport via jernbane, nødvendigvis omfatter transport af gods, er sådanne forhold imidlertid ikke tilstrækkelige til, at aftalen kan anses for en aftale om transport af gods med henblik på anvendelsen af konventionens artikel 4, stk. 4. Kontraktforholdene med de forskellige speditører og forpligtelserne vedrørende den faktiske transport af godset, herunder lastningen og losningen, synes at være blevet indgået mellem MIC og en »tredjemand«, til hvilken MIC har udlejet sin lastekapacitet i de befragtede godsvogne.

Domstolens svar

- 31 Med det første spørgsmål og den første del af det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om konventionens artikel 4, stk. 4, finder anvendelse på andre certepartier end certepartier for en enkelt rejse, og anmoder Domstolen om at angive de forhold, som gør det muligt at anse et certeparti for en transportaftale med henblik på anvendelsen af denne bestemmelse på den i hovedsagen omhandlede aftale.
- 32 Herved bemærkes indledningsvis, at i henhold til konventionens artikel 4, stk. 4, andet punktum, er en aftale om transport af gods underlagt loven i det land, hvor transportøren på tidspunktet for aftalens indgåelse har sit hovedforretningssted, hvis laste- eller lossestedet eller speditørens hovedforretningssted er beliggende i samme land. Konventionens artikel 4, stk. 4, sidste punktum, bestemmer, at ved anvendelse af dette stykke »skal certepartier for en enkelt rejse og andre aftaler, der har transport af gods som hovedformål, anses for aftaler om transport af gods«.
- 33 Det følger af ordlyden af sidstnævnte bestemmelse, at konventionen ikke blot sidestiller certepartier for en enkelt rejse, men også andre aftaler med en aftale om transport, forudsat at disse aftalers hovedformål er gennemførelse af en transport af gods.
- 34 Et af formålene med den nævnte bestemmelse er at udvide anvendelsesområdet for den internationalprivatretlige regel, som er indeholdt i konventionens artikel 4, stk. 4, andet punktum, til at omfatte aftaler, hvis — selv om de i national ret anses for certepartier — hovedformål er transport af gods. Med henblik på at finde frem til hovedformålet med aftalen skal der tages hensyn til målet med kontraktforholdet og dermed til samtlige forpligtelser for den part, som præsterer den karakteristiske tjenesteydelse.

- 35 Ved et certeparti forpligter bortfragteren, som præsterer en sådan ydelse, sig normalt til at stille et transportmiddel til rådighed for befragteren. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at bortfragterens forpligtelser ikke blot omfatter tilrådighedsstillelse af et transportmiddel, men også transporten af godset. I så fald er den omhandlede aftale omfattet af anvendelsesområdet for konventionens artikel 4, stk. 4, når dens hovedformål er transport af gods.
- 36 Det bemærkes imidlertid, at formodningen i konventionens artikel 4, stk. 4, andet punktum, kun finder anvendelse, når bortfragteren — forudsat, at han anses for transportøren — på tidspunktet for aftalens indgåelse har sit hovedforretningssted i det land, hvor laste- eller lossestedet eller speditørens hovedforretningssted er beliggende.
- 37 På baggrund af disse betragtninger skal det første spørgsmål og den første del af det andet spørgsmål besvares med, at konventionens artikel 4, stk. 4, sidste punktum, skal fortolkes således, at tilknytningsmomentet fastsat i den nævnte artikel 4, stk. 4, andet punktum, kun finder anvendelse på andre certepartier end certepartier for en enkelt rejse, når hovedformålet med aftalen ikke blot er tilrådighedsstillelse af et transportmiddel, men den egentlige transport af godset.

Om anden del af det andet spørgsmål samt det tredje og det fjerde spørgsmål vedrørende domstolens mulighed for at opdele aftalen i flere dele med henblik på fastlæggelsen af, hvilken lov der finder anvendelse

Indlæg for Domstolen

- 38 Ifølge den nederlandske regering er det kun »undtagelsesvis« muligt at opdele aftalen i medfør af konventionens artikel 4, stk. 1, andet punktum, når en del af aftalen kan adskilles fra resten af aftalen, og den har en nærmere tilknytning til et andet land end det, som de andre dele af aftalen er tilknyttet, og når denne adskillelse ikke indebærer nogen risiko for at skade forholdet mellem de anvendelige bestemmelser. Hvis den i hovedsagen omhandlede aftale ikke hovedsageligt vedrører transport af gods i den foreliggende sag, er den ifølge denne regering fuldstændigt udelukket fra anvendelsesområdet for konventionens artikel 4, stk. 4. Hvis aftalen derimod hovedsageligt vedrører transport af gods, er den fuldt ud omfattet af anvendelsesområdet for artikel 4, stk. 4. Det er således udelukket, at den nævnte artikel 4, stk. 4, udelukkende kan anvendes på de elementer i aftalen, som vedrører transport af gods, og at den samme aftale i øvrigt er underlagt den lov, som er fastlagt i henhold til konventionens artikel 4, stk. 2.
- 39 Den tjekkiske regering har anført, at konventionens artikel 4, stk. 1, andet punktum, skal anvendes undtagelsesvis, for så vidt som anvendelsen af en separat lov på visse dele af en aftale, selv om disse kan adskilles fra resten af aftalen, skader principperne om retssikkerhed og »den berettigede forventning«. Som det fremgår af Giuliano Lagardebetænkningen, skal en eventuel adskillelse af de forskellige dele af en aftale opfylde kravene om hele aftalens sammenhæng.
- 40 Kommissionen har understreget, at den opdeling af aftalen, som er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 1, ikke udgør en forpligtelse, men en mulighed, som den domstol, for hvilken sagen er indbragt, råder over, og som kun kan anvendes, når aftalen omfatter forskellige dele, som er selvstændige, og som kan adskilles fra hinanden. I hovedsagen, som vedrører en kompliceret aftale, og som omhandler selve forholdet

mellem befragtningen og transporten af godset, synes en opdeling af aftalen efter Kommissionens opfattelse kunstig. Hvis der var tale om en aftale, som var omfattet af konventionens artikel 4, stk. 4, ville det således på ingen måde være nødvendigt at opdele aftalen, eftersom det ikke ville være nødvendigt at underkaste eventuelle sekundære aspekter, som er forbundet med transporten, andre bestemmelser end dem, som finder anvendelse på aftalens hovedformål. Navnlig er retten til en modydelse for ydelsen samt forældelsen så snævert forbundet med den grundlæggende aftale, at det ikke ville være muligt at adskille disse uden at krænke retssikkerhedsprincippet.

Domstolens svar

- 41 Med anden del af det andet spørgsmål og det tredje og det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, under hvilke omstændigheder det er muligt i medfør af konventionens artikel 4, stk. 1, andet punktum, at anvende forskellige nationale lovgivninger på det samme kontraktforhold, herunder navnlig hvad angår forældelsen af rettigheder i henhold til en aftale som den i hovedsagen omhandlede. Hoge Raad der Nederlanden spørger navnlig, dersom tilknytningsmomentet i konventionens artikel 4, stk. 4, anvendes på et certeparti, om dette kriterium udelukkende vedrører den del af aftalen, som omhandler transport af gods.
- 42 Det bemærkes herved, at i henhold til konventionens artikel 4, stk. 1, andet punktum, kan en del af aftalen undtagelsesvis underkastes en anden lov end resten af aftalen, når denne del af aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det land, som de andre dele af aftalen er tilknyttet.
- 43 Det følger af ordlyden af denne bestemmelse, at reglen, hvorefter det er muligt at adskille aftalen, har karakter af en undtagelse. Giuliano Lagarde-betænkningen angiver herved, at vendingen »undtagelsesvis« i artikel 4, stk. 1, sidste punktum, »skal [...] fortolkes således, at domstolene skal foretage opdeling i så få tilfælde som muligt«.

- 44 For at fastlægge de betingelser, under hvilke domstolen kan opdele aftalen, bør der tages hensyn til, at målet med konventionen som anført i de indledende bemærkninger i denne doms præmis 22 og 23 er at styrke retssikkerheden ved at øge tilliden til stabiliteten i retsforhold. Et sådant mål nås ikke, hvis systemet for fastlæggelse af den lov, der finder anvendelse, ikke er tydeligt, og hvis sidstnævnte ikke kan forudses med en vis grad af sikkerhed.
- 45 Som generaladvokaten har anført i punkt 83 og 84 i forslaget til afgørelse, er muligheden for at opdele en aftale i flere dele for dernæst at underkaste den forskellige love i strid med formålet med konventionen og bør kun tillades, når aftalen omfatter flere dele, som kan anses for selvstændige i forhold til hinanden.
- 46 For at afgøre, om en del af aftalen kan underkastes en anden lov, må det således afgøres, om målet med denne del er selvstændigt i forhold til resten af aftalen.
- 47 Hvis dette er tilfældet, skal hver del af aftalen underkastes én lov. Hvad navnlig angår bestemmelserne om forældelse af en rettighed skal disse fremgå af den samme retsorden som den, der anvendes på den tilsvarende forpligtelse. Det bemærkes herved, at i henhold til konventionens artikel 10, stk. 1, litra d), regulerer den lov, der finder anvendelse på aftalen, navnlig forældelse af forpligtelserne.
- 48 På baggrund af disse betragtninger skal den anden del af det andet spørgsmål samt det tredje og det fjerde spørgsmål besvares med, at konventionens artikel 4, stk. 1, andet punktum, skal fortolkes således, at en del af aftalen kun kan underkastes en anden lov end den, som anvendes på resten af aftalen, når dens mål fremstår som selvstændigt.

- 49 Når det tilknytningsmoment, som anvendes på et certeparti, er det, som er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 4, skal dette tilknytningsmoment anvendes på hele aftalen, medmindre den del af aftalen, som vedrører transport, fremstår som selvstændig i forhold til resten af aftalen.

Om det femte spørgsmål vedrørende anvendelsen af konventionens artikel 4, stk. 5, andet punktum

Indlæg for Domstolen

- 50 Ifølge den nederlandske regering indeholder konventionens artikel 4, stk. 5, andet punktum, en undtagelse til de tilknytningsmomenter, der er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 2-4. En tilknytning til et andet land end de lande, som følger af artikel 4, stk. 2-4, som blot kan anses for »svag«, er således ikke tilstrækkelig til, at disse tilknytningsmomenter kan fraviges, medmindre sidstnævnte momenter ikke længere kan anses for de vigtigste tilknytningsmomenter. Det følger heraf, at undtagelsen i konventionens artikel 4, stk. 5, kun kan anvendes, hvis det følger af omstændighederne som helhed, at disse tilknytningsmomenter ikke har nogen reel tilknytningsværdi, og at aftalen i overvejende grad er tilknyttet et andet land.
- 51 Ifølge den tjekkiske regering er konventionens artikel 4, stk. 5, ikke en *lex specialis* i forhold til artikel 4, stk. 2-4, men udgør en særskilt bestemmelse, som vedrører en situation, hvor det af omstændighederne og kontraktforholdet som helhed i den foreliggende sag tydeligt fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det, som følger af anvendelsen af de øvrige tilknytningsmomenter.

52 Kommissionen har derimod anført, at konventionens artikel 4, stk. 5, skal fortolkes indskrænkende, således at der udelukkende kan tages hensyn til andre faktorer, når de tilknytningsmomenter, som er fastsat i artikel 4, stk. 2-4, ikke repræsenterer nogen reel tilknytningsværdi. Tilstedeværelsen af disse formodninger fordrer således, at de tillægges stor betydning. Andre tilknytningsfaktorer kan således kun tages i betragtning, hvis de nævnte tilknytningsmomenter, undtagelsesvis, ikke fungerer effektivt.

Domstolens svar

53 Med det femte spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om undtagelsen i konventionens artikel 4, stk. 5, andet punktum, skal fortolkes således, at der kun skal ses bort fra de formodninger, som følger af artikel 4, stk. 2-4, hvis det fremgår af omstændighederne som helhed, at de dér fastsatte tilknytningsmomenter ikke har nogen reel tilknytningsværdi, eller om domstolen ligeledes skal se bort fra disse, hvis det af omstændighederne fremgår, at der er en nærmere tilknytning til et andet land.

54 Som anført i de indledende bemærkninger i denne doms præmis 24-26, indeholder konventionens artikel 4, som fastsætter de tilknytningsmomenter, som finder anvendelse på kontraktlige forpligtelser, hvis parterne ikke har bestemt, hvilken lov der skal finde anvendelse på aftalen, i stk. 1 et generelt princip, hvorefter aftalen skal underkastes loven i det land, som den har den nærmeste tilknytning til.

55 Med henblik på at sikre en større retssikkerhed i kontraktforhold fastsætter konventionens artikel 4, stk. 2-4, en række tilknytningsmomenter, som gør det muligt at opstille en formodning om, hvilket land aftalen har sin nærmeste tilknytning til. Disse tilknytningsmomenter fungerer således som formodninger, idet domstolen har pligt til at tage hensyn til disse for at afgøre, hvilken lov der finder anvendelse på aftalen.

- 56 I henhold til konventionens artikel 4, stk. 5, første punktum, kan der ses bort fra tilknytningsmomentet bestående i det sted, hvor den part, som præsterer den for aftalen karakteristiske tjenesteydelse, har sin bopæl, hvis dette sted ikke kan fastlægges. I henhold til artikel 4, stk. 5, andet punktum, kan der ses bort fra alle »formodningerne«, »hvis det af omstændighederne som helhed fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land«.
- 57 Det er i denne forbindelse nødvendigt at fastsætte funktionen og formålet med konventionens artikel 4, stk. 5, andet punktum.
- 58 Det fremgår af Giuliano Lagarde-betænkningen, at konventionens ophavsmænd har fundet det nødvendigt »at åbne mulighed for, at der kan ses bort fra formodningerne i stk. 2, 3 og 4, såfremt det under hensyn til samtlige omstændigheder fremgår, at aftalen har nærmere tilknytning til et andet land«. Det fremgår ligeledes af nævnte rapport, at konventionens artikel 4, stk. 5, overlader domstolene »i hvert enkelt tilfælde at vurdere alle de omstændigheder, der gør det berettiget at se bort fra formodningerne i stk. 2, 3 og 4«, og at en sådan bestemmelse udgør »et nødvendigt modstykke til en general konfliktregel, som skal finde anvendelse på næsten alle kontrakttyper«.
- 59 Det følger af Giuliano Lagarde-betænkningen, at konventionens artikel 4, stk. 5, har til formål at udgøre en modvægt til de formodningsregler, som følger af samme bestemmelse, ved at forene hensynet til retssikkerheden i artikel 4, stk. 2-4, med behovet for en vis fleksibilitet med hensyn til fastsættelsen af den lov, som reelt har den nærmeste tilknytning til den omhandlede aftale.
- 60 Eftersom hovedformålet med konventionens artikel 4 er at sikre, at der på aftalen anvendes loven i det land, som aftalen har sin nærmeste tilknytning til, skal artikel 4, stk. 5, fortolkes således, at den tillader den domstol, for hvilken sagen er indbragt, i alle tilfælde at anvende det kriterium, som gør det muligt at fastlægge en sådan tilknytning

og at se bort fra »formodningerne«, hvis disse ikke angiver det land, som aftalen har sin nærmeste tilknytning til.

- 61 Det må således afgøres, om der kun kan ses bort fra disse formodninger, når de ikke har nogen reel tilknytningsværdi, eller når domstolen konstaterer, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land.
- 62 Som det fremgår af ordlyden af og formålet med konventionens artikel 4, skal domstolen altid finde frem til den lov, der finder anvendelse, på grundlag af de nævnte formodninger, som opfylder det generelle krav om forudsigelighed med hensyn til den anvendelige lov og retssikkerhed i kontraktforhold.
- 63 Når det imidlertid af omstændighederne som helhed tydeligt fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det, som kan fastlægges på grundlag af formodningerne i konventionens artikel 4, stk. 2-4, tilkommer det domstolen at se bort fra anvendelsen af artikel 4, stk. 2-4.
- 64 Henset til disse betragtninger, skal det femte spørgsmål besvares med, at konventionens artikel 4, stk. 5, skal fortolkes således, at når det af omstændighederne som helhed tydeligt fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det, som fastlægges på grundlag af et af de tilknytningsmomenter, som er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 2-4, tilkommer det domstolen at se bort fra disse tilknytningsmomenter og anvende loven i det land, som aftalen har sin nærmeste tilknytning til.

Sagens omkostninger

65 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 4, stk. 4, sidste punktum, i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980, skal fortolkes således, at tilknytningsmomentet fastsat i den nævnte artikel 4, stk. 4, andet punktum, kun finder anvendelse på andre certepartier end certepartier for en enkelt rejse, når hovedformålet med aftalen ikke blot er tilrådighedsstillelse af et transportmiddel, men den egentlige transport af godset.
- 2) Konventionens artikel 4, stk. 1, andet punktum, skal fortolkes således, at en del af aftalen kun kan underkastes en anden lov end den, som anvendes på resten af aftalen, når dens mål fremstår som selvstændigt.

Når det tilknytningsmoment, som anvendes på et certeparti, er det, som er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 4, skal dette tilknytningsmoment anvendes på hele aftalen, medmindre den del af aftalen, som vedrører transport, fremstår som selvstændig i forhold til resten af aftalen.

- 3) Konventionens artikel 4, stk. 5, skal fortolkes således, at når det af omstændighederne som helhed tydeligt fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det, som fastlægges på grundlag af et af de tilknytningsmomenter, som er fastsat i konventionens artikel 4, stk. 2-4, tilkommer det domstolen at se bort fra disse tilknytningsmomenter og anvende loven i det land, som aftalen har sin nærmeste tilknytning til.

Underskrifter